

Politisk autonomi og videnskabelig kompetence

(Teksten er fra bogen "[Realitetens konflikt versus konfliktens realitet](#)")

En af forudsætningerne, for at det politiske system kan træffe forpligtende beslutninger, er, at det tager udgangspunkt i viden. Og forudsætningen for at det videnskabelige system kan kvalificere en form for viden som sand, er at det har mulighed for at lave sine beskrivelser på sine egne kriterier for sandhed. Hverken markedet eller det at alle har krav på at være medbestemmende, som det står i de mere principielle definitioner omkring demokratiet, er udtryk for sandhedskriterier i videnskabelig forstand.

Efter i lang tid at have oplevet hvordan medierne behandler den videnskabelige beskrivelse af sammenhængen mellem den menneskeskabte udledning af CO2 og den konstaterede globale opvarmning, kan man ikke undgå at lægge mærke til, hvor fraværende viljen er til at respektere skellet mellem videnskabelige beskrivelser og demokratisk kvalificerede vedtagelser. Medierne hævder stiltiende det demokratiske krav om, at alle stemmer skal høres ligeligt, og forkaster dermed videnskabens videnskabelige men udemokratiske sandhedskriterier.

I den anledning oprettede jeg en tråd på DR-debat, hvor man kunne forholde sig til følgende principielle spørgsmål:

”Skal videnskaben overlade spørgsmålene om det at kvalificere den videnskabelige sandhed til de demokratiske men videnskabeligt inkompetente debatfora og de kommercielle medier?

Skal videnskaben, ud fra en sand erkendelse af at demokratiet alligevel ikke er parat til at acceptere den form for videnskabelig konsensus, der hersker omkring global opvarmning, nedlægge hvervet og overlade det til de inkompetente at beskrive sandheden? Eller skal demokratiet benytte sig af muligheden for en gang for alle afskaffe det videnskabelige systems udemokratiske omgang med sandheden, dvs. frakende videnskaben ret til at kvalificere sandheden ud fra videnskabens egne teoretiske og metodiske sandhedskriterier?

Er det udemokratisk, når der ikke er nogen af de videnskabelige tidsskrifter, der vil trykke Svensmarks generelle påstande, som de fremføres i medierne?

Er det urimeligt at forlange af det Hvide hus i Washington og Fogh regeringen, at man skal holde sig til den videnskabelige sandhed, når den politiske nu er bedre (i snæver politisk forstand)?

Da dette er et demokratisk forum¹, foreslår jeg, at vi stemmer om, hvem der har ret. Skal vi i demokratiets navn tillade videnskaben retten til at definere sandheden ja eller nej?

Vil en sådan beslutning kunne tilbagevises i sin gyldighed på videnskabeligt grundlag?”

Jeg stillede disse spørgsmål for at sætte fokus på det, at der ikke er noget entydigt og demokratisk rigtigt svar.

Mit udgangspunkt var og er, at ”videnskabelig sandhed kun kan kvalificeres i en videnskabelig diskurs”, og at ”demokratiske beslutninger kun kan kvalificeres i en demokratisk diskurs”.

Det eneste man bør kunne politisk i forhold til det videnskabelige systems beskrivelser, er at tematisere og inddrage dem i den politiske diskurs. Det sker på mange måder, og det sker selvfølgelig på det politiske systems egne forudsætninger.

¹ Spørgsmålene blev formuleret på DRs elektroniske hjemmeside, hvor der en overgang var mulighed for at oprette sine egne debatter. Denne mulighed er nedlagt nu. Danmarks Radio er styret politisk, og det nuværende politiske flertal har åbenbart vurderet, at det ikke var i dets interesse, at have alt for åbne og ucensurerede debatter kørende under denne public service kanal.

Den selektive opmærksomhed og den inddragelse af viden i almindelighed og videnskabeligt kvalificeret viden i særdeleshed, der sker i de politiske processer, er selvfølgelig betinget af hvordan det politiske system er konstitueret. Der er kaskader af viden at forholde sig til og inddrage. Det politiske system kan selvfølgelig ikke bare indoptage viden, agere på den, uden at det sker på det politiske systems vilkår. Videnskaben kan kvalificere viden som videnskabelig. Men den kan ikke bestemme over hvordan det politiske system agerer ud fra den. Men i det politiske system er der ikke nødvendigvis nogen respekt for det forhold, at man ikke kan kvalificere videnskabens udsagnsværdier med hensyn til om de er sande eller falske på det politiske systems egne betingelser. Det kan kun den kvalificerede videnskab ud fra sine professionelle kriterier for sandhed, dvs. ud fra en faglig beherskelse af teorier, metoder og forskningsprogrammer.

Videnskaben kan til gengæld ikke træffe forpligtende demokratiske beslutninger. Demokratiske afgørelser kan ikke kvalificeres som forpligtende demokratiske beslutninger i den videnskabelige proces. Det kan for øvrigt beskrives, videnskabeligt for den sags skyld, uden at det ændrer på, at den demokratisk politiske kompetence ligger i den demokratiske proces!

Problemet for det moderne samfund, hvor respekten for funktionsdifferentieringen er og har været den helt afgørende forudsætning for dets umiskendelige og helt overvældende succes, er at respekten for de forskellige funktionssystemers autonomi, truer med at forsvinde, især i det politiske system, som i det store og hele hviler i mediernes magt.

Den demokratiske diskurs underkender sig selv, hvis ikke den er i stand til respektere funktionsdifferentieringen, det grundvilkår, at spørgsmålet, om hvad der er sandt og falskt i videnskabelig forstand, ikke kan afgøres inden for den politiske og demokratiske diskurs.

Det politiske system underminerer sin egen autoritet og kompetence, når det som Fogh-regeringen og Bush-regeringen påviseligt har manipuleret med og bevidst har undertrykt den videnskabeligt kvalificerede udgave af forklaringen på sammenhængen mellem afbrændingen af fossile brændstoffer og den globale opvarmning.

Videnskaben kan ikke beherske den demokratiske proces, og det afhænger helt af det demokratiske system, om den videnskabelige form for beskrivelse får politisk betydning, dvs. om den bliver lagt til grund for det politiske systems beslutningsproces. Arbejdsdelingen er klar og bør respekteres.

Man kan diskutere hvor ucensureret de demokratisk fora fungerer rundt omkring i medielandskabet. Men det legitime, det at engagere sig politisk, kommer til udtryk i gyldige og holdbare slutninger med repræsentative referencer til videnskabeligt kvalificeret viden. Det eneste, som kan dokumenteres direkte i politiske debatindlæg, er konsistensen i argumenterne, og om man er i stand til at skelne mellem politik og videnskab f.eks.

Sådan som jeg ser problemstillingen, som den er tegnet op i debatoplægget, så er der to ligeværdige svar, og ikke et entydigt rigtigt:

”Afstemningen falder demokratisk. Altså kan den ikke kvalificere, hvad der er sandt i videnskabelig forstand. At stemme på at videnskaben har ret (i hvad!) er således et forsøg på at kvalificere den videnskabelige sandhed på demokratisk basis, hvilket demokratiet ikke kan, altså er det en ugyldig afgørelse.

På den anden side, hvis man mener at videnskaben har ret på sine egne vilkår, inden for sit domæne, hvad jeg gør, og det er dét, man mener med sit ja til at videnskaben har ret, så er tilkendegivelsen sådan set gyldig, fordi man samtidigt hermed underkender demokratiets ret til

at kvalificere, hvad der er videnskab. Man kan netop underbygge sin politiske holdning ved at lade den være betinget af hensynet til den videnskabelige sandhed, hvorimod det at mene, at man kan kvalificere den videnskabelige sandhed ud fra demokratiske kriterier er noget vås. 37% af dem der forholdt sig til spørgsmålene mente det sidste! Og lur mig, om ikke det er de samme, som holder på at Fogh-regeringen og Bush-regeringen er i sin fulde ret til at pervertere og underkende videnskabens udsagn ud fra egne snævre politiske prioriteter og påstande om, at "der kun findes smagsdomme"!

De videnskabelige beskrivelser af sammenhængen mellem CO₂-udslip og klimaændringerne falder inden for en form for viden, der handler om sandsynlighed, sandsynliggjorte sandsynligheder. Den sandsynliggjorte sammenhæng er velunderbygget i en form, der ikke egner sig til demokratisk debat. Og det at sandsynliggøre den videnskabelige gyldighed af en påstand, der handler om at sammenhængen IKKE gælder, som beskrevet f.eks. på DMI eller i IPCC's publikationer, ja det kræver så ufatteligt meget mere, end det, der er skabt i nogen demokratisk debat og i kvalificerede videnskabelige sammenhænge.

Men medierne har hele tiden ageret, som om det giver mening demokratiske at diskutere, hvilke videnskabelige beskrivelser der er sande, og hvilke der er falske. På den måde har man forplumret billedet og skabt en falsk forestilling omkring, hvad der lader sig gøre at diskutere meningsfuldt i demokratisk forstand.

Medierne har af ideologiske grunde systematisk misbrugt den konkrete og principielle usikkerhed, der altid vil findes om emner som dette, der ikke kan beskrives absolut i deduktiv og deterministiske modeller. Og de har gjort det, med det slet skjulte formål, at åbne op for den demokratiske frihed til at vælge frit fra alle hylder. Sådan har man fortrængt det videnskabelige billede på sammenhængen mellem global opvarmning og CO₂-udledningerne.

Og ja! Videnskaben er udemokratisk. Det sørgelige er, at man ikke vil indrømme i det politiske system og i medierne, at den demokratiske proces underminerer sin egen funktion, der hvor den ikke respekterer skellet, som det er der, mellem hvad der kan afgøres i den demokratiske proces, og det der bare må inddrages i debatten som kvalificeret videnskab. Forskellen er der, og det kræver selvdisciplin at respektere den.

I 2007 ændrede Fogh-regeringen sin generelle retorik omkring miljøproblematikken, og i særdeleshed omkring den globale opvarmning. Fogh sagde, at han ikke længere var i tvivl om, at vi stod over for en menneskeskabt global opvarmning. Men han holdt fast i, at forudsætningen for at løse problemet fortsat var økonomisk vækst. Han begyndte derfor at tale om bæredygtig vækst sammen med Connie Hedegaard, der var kommet ind i regeringen som ny klima og energiminister. Sammen tog han og Connie nu rundt i verden og talte om Danmark som foregangsland, idet de påstod, at Danmark havde bevist, at det kan lade sig gøre at have økonomisk vækst, uden at det giver sig udslag i øgede CO₂-emissioner. Man henviste til nogle beregninger, som var foretaget i regeringen, og som angiveligt viste, at Danmark havde haft fortsat økonomisk vækst i mere end 30 år, uden at landets CO₂-emissioner var steget tilsvarende. Beregningerne var foretaget efter de FN-anvisninger, som var formuleret i Kyoto-aftalen, hvor skibstrafikken ikke talte med i CO₂-regnskabet. Danmark var og er i den situation, at en meget stor del af landets BNP kommer fra den traditionelt store nationale skibsflåde. Således har Mærsk-flåden alene et olieforbrug, der næsten er lige stort som resten af den lille nations olieforbrug. Mærsk-flådens forbrug var ikke talt med i regeringens CO₂-regnskab, hvorimod Mærsk-flådens bidrag til landets samlede BNP var talt med efter alle kunstens regler. Det hu-

skede både Connie Hedegaard og Anders Fogh Rasmussen at glemme og fortælle, da de drog rundt i verden og fortalte historien om, hvordan Danmark havde bæredygtig økonomisk vækst. Konfronteret med den lille detalje, som fuldstændigt underminerede regeringens påstand om Danmark som foregangsland, svarede Connie Hedegaard med en "kun politisk" udtalelse. Den var et "ikke udsagn", dvs. udelukkende sat i verden for at tage sig ud, som om den var et udsagn, og alligevel så tæt på en indrømmelse af at have løjet, som man overhovedet kan få en politiker. "Der er så meget, der er svært at forklare", sagde hun, i stedet for at svare entydigt ja eller nej på spørgsmålet, om det ikke var forkert, at påstå at Danmark over 30 år havde bevist, at det kan lade sig gøre at have økonomisk vækst, uden at dets bidrag til atmosfærens indhold af CO2 stiger².

Som led i regeringens selviscenesættelse i forhold til problematikken, fik man flyttet FN-topmødet om global opvarmning, COP15, til København i december 2009. Man havde tænkt sig at profilere sit image på globalt plan som et foregangsland på området. Resultatet blev et noget andet.

Danmark gjorde sig i stedet berygtet for de politistatsmetoder, som værtslandet benyttede over for NGO'er og andre udenomsparlamentariske deltagere og demonstranter. Det mest gravevende var en massearrestation af næsten 1000 fredelige demonstranter samt varetægtsfængsling af en gruppe Greenpeace-aktivister, for hvem det lykkedes at komme ind til dronningens fint arrangerede bespisning af alverdens topledere. Hele den etablerede danske politiske orden mistede i den grad kontrollen over sin iscenesættelse i den anledning.

Den mere folkelige mistillid til projektet og regeringens intention bag iscenesættelsen af sig selv som værende i stand til at tage sig af den globale udfordring kom til udtryk, så hele verden kunne se det. Og regeringen afslørede, at man hele tiden havde manglet virkelige ambitioner på klimaets vegne, samtidigt med at man afslørede, at der ikke var grænser for hvilke politistatsmetoder man ville bruge for at forhindre den folkelige mistillid i at kom til udtryk..

Mødet var en fiasko for regeringen, dens venner i medieverdenen og det danske erhvervsliv. Selvbeskrivelsen faldt i den grad ud af hænderne på regering, medier og erhvervsliv. De stod med bukserne nede, sammen med resten af den gamle globale politiske orden. Kina blev af samme orden tilskrevet rollen som syndebug. I virkeligheden afslørede Kina bare, at man ikke længere kunne købes til noget som helst, og at det kæmpe rige i midten ikke længere var til at stoppe på sin vej mod vækst, udvikling og økologisk selvdestruktion. De gamle vestlige industrinationer er således ved at blive overgået i den disciplin, som man selv har udviklet. De selvdestruktive succeskriterier forfølges nu med større gennemslagskraft af Kina, end man nogen sinde havde drømt om.

COP15 viste i det hele taget, at verdens ledere i øjeblikket er ude af stand til rationelt at implementere hensynet til den alment forpligtende udfordring i en globalt ansvarlig politisk verdensorden. Som systemteoretiker er det ikke noget nyt, at alverdens ledere ikke repræsenterer en overordnet forpligtende politisk og rationel orden. Men det er værd at konstatere, at alverdens ledere ikke engang kan enes om at lade "som om" at der er en sådan rationalitet.

² For at understrege sammenhængen med den økonomiske vækst, kan det fremføres at det globale forbrug af fossilt brændsel faldt for første gang i 30 år på grund af finanskrisen, der sprang ud i 2007. Især inden for OECD-landene er forbruget faldet, mens det er steget langsommere i de bl.a. Kina, Indien og andre af de fremstormende økonomier.

Den globale opvarmning gælder for kloden som helhed, idet det er den samme atmosfære, der deles af hele kloden. Atmosfæren er en af de ultimative mulighedsbetingelser for livet, som vi kender det. Mennesket er ved at underminere dette, sit livsgrundlag.

Verdens ledere afslørede på topmødet i København, at selv om det er sandsynliggjort så videnskabeligt som muligt, at menneskeheden er ved at smadre sit eget livsgrundlag, så var de ude af stand til at tilsidesætte deres respektive funktionsspecifikke interesser til fordel for hensynet til dette konkrete og alment forpligtende problem.

Det politiske system iagttager og orienterer sig mod sig selv ud fra distinktionen mellem regering og opposition. Det politiske spil handler om magt, dvs. forudsætningen for at kunne træffe forpligtende beslutninger, og administrere statens institutioner, statsmagten.

Medierne og borgerne orienterer sig politisk, og kender mere eller mindre deres egen rolle i spillet om fordelingen af magten. Alle kender deres særlige position og interesser i spillet (særpositioner).

Topmødets forløb blev bestemt af dette politiske spil om særinteresser. Det kan godt være, at det konkret var de danske arrangørers skyld, at topmødet ikke førte til noget resultat. Men de særinteresser, som ødelagde resultatet, var hverken mere eller mindre særlige end alle de andres, som var med til det. Det er slet ikke Lars Løkke Rasmussen, som er det interessante her.

Resultatet var allerede før mødet dømt til at fejle i forhold til selve den alment forpligtende udfordring. Kravet, om at landene skulle forpligte hinanden juridisk til at sænke sine udslip af drivhusgasser, det var nemlig taget af dagsordenen lang tid før selve topmødet.

Det, der slog fejl på topmødet, var illusionsnummeret; det var forsøget på, at få det til at se ud "som om" verdens ledere havde forstået udfordringen og var i gang med at tage hånd om det, der slog fejl.

Og hvis man således har forstået udfordringens forpligtende karakter, så kan man kun glæde sig over, at mødet slog fejl for arrangørerne.

Mødet afslørede, at verdens ledere ikke engang kunne samles om en uforpligtende fremstilling af sig selv som dem, der var ved at løse et alment forpligtende problem. Og det er jo kun en fordel, at den politiske performance mislykkede i en situation, hvor den globale opvarmning er reel, og hvor det politiske system kun interesserer sig for at fremstille sig selv, "som om" man har forstået det og vil gøre noget ved det.

Samtlige lederskribenter i de danske medier var tilsyneladende også mere interesseret i de snævert nationalpolitiske betydninger, der ligger i fiaskoen, end i det at forholde sig til den langt større og langt mere alvorlige overordnede problemstilling, der består i det, at verdens ledelse er ude af stand til at tage vare på sine egne forudsætninger.

Lars Løkke og statsministeriet fejlvurderede klart nok situationen ud fra deres billede på en forældet verdensorden. Men det var ikke det, som blev det egentlige resultat af topmødet.

Lars Løkke og ministeriets særinteresser var hverken mere eller mindre typisk for en gældende verdensorden, end alle de andre særinteresser.

Det, der karakteriserer den herskende verdensorden, er fortsat, at særinteresserne ikke vil træde til side af hensyn til noget så abstrakt som en overordnet almengyldig problemstilling. Politikerne orienterer sig alt for snævert, dvs. udelukkende ud fra, hvad der er konstruktivt for deres lokale forankring i det politiske system. De lokale og nationale særinteresser forpligter lederne konkret, således at de er ude af stand til at agere rationelt i forhold til den for dem alt for abstrakte globale udfordring.

Og der var ikke en eneste i krattet af professionelle politiske iagttagere, der i tiden efter mødet var i stand til at stikke snuden op over sumpen af misforståede demokrater og særinteresser. Den totale mangel på alment menneskelig forpligtende rationalitet larmede ved sit fravær, både under topmødet, men også efter topmødet.

Det, der således fortsat mangler i det politiske system, er en forpligtende overordnet rationalitet, der ser nødvendigheden i at tage udgangspunkt i distinktionen mellem samfundet/verdenssamfundet og dets almenmenneskelige mulighedsbetingelser frem for de lokale distinktioner mellem regering og opposition. Mangelen på denne rationalitet afslører sig over alt i mediernes fokusering på regeringens partikulære svigt. Dvs. den overordnede problematik fortrænges af snæver nationalistisk fnidder fnadder. Som om distinktionen mellem den danske opposition og regeringen siger ret meget om verdensordenens svigt eller om muligheden for en mere forpligtende verdensorden.

Det kan godt være, at verden ikke er styret af en overordnet fornuft, men hvis verdenssamfundet skal bidrage konstruktivt i forhold til denne udfordring, så er det nødt til at agere, ”som om” det var!

Lars Løkkes svigt er bare et eksempel på den langt mere generelle problemstilling, der handler om, at verdens særinteresser står i vejen for de sande almene interesser. Det er det mere interessante i hans og hans ministeriums bidrag til topmødet.

Umiddelbart efter topmødet faldt den offentlige debat om problemet tilbage til stadiet før Fogh-regeringen ændrede sin retorik på området. Det var her lige i begyndelsen af januar 2010 at folketingets formand, Thor Pedersen, gjorde sig til talsmand for de holdninger, rigtigt mange i hans politiske bagland står for.

Folketingets formand, Thor Pedersen, langede ud efter FN's klimapanel efter topmødet i København.

Lige som der var italesat en bred mistillid til nogle af de videnskabsfolk, der beregnede den globale gennemsnitstemperatur, så gav folketingets formand udtryk for sin manglende respekt for sagkundskaben på området.

Med udgangspunkt i sit politiske ståsted, og uden anden kvalifikation end dette forsøgte Thor Pedersen at diskvalificere den videnskabelige konsensus omkring problemstillingen ”global opvarmning”:

FN's klimapanel ”er en stor sammenblanding af bureaukrater, af forskere og af politiske synspunkter og politiske hensyn. Og det er bekymrende, siger Thor Pedersen i et interview med Ritzau” uden i øvrigt at kunne angive et mere kvalificeret alternativ til netop FN's klimapanel.

Folketingets formand indtog hermed den holdning til problemet, som regeringen også officielt stod for ind til 2007. Han gik i rette med sagkundskaben ud fra sit eget politiske standpunkt. Han forsøgte at diskvalificere videnskaben ud fra sit misforståede forhold til det politiske systems autonomi, en praksis, som vi skal til at vende os til igen fra regeringens og de kommercielle mediers side, efter at man ellers officielt har forsøgt at omgå distinktionen mellem netop den videnskabelige kompetence og det politiske systems autonomi med en hvis anstændighed op til COP15.

Thor Pedersen roste også Danmarks udkældte statsminister, Lars Løkke Rasmussen, for før topmødet at udskyde målet om en juridisk forpligtende aftale og i stedet gå efter en "politisk" forpligtende aftale i København.

"Lars gjorde det eneste rigtige. Og det førte med sig, at han var i stand til at samle de kræfter, der dominerer i politikens verden om et bord, hvor man jo ikke gik fra hinanden ved at have påtvunget hinanden et system, men hvor man gik fra hinanden ved at sige, at vi har en udfordring, som vi skal arbejde videre med. Og længere er der vel ikke nogen med sin fornufts fulde brug, der kunne forvente, man var kommet," sagde Thor Pedersen, som om han overhovedet anerkendte nogen udfordring!

Folketingets formand ved godt at COP15 var en skinmanøvre. Han ved godt, at FN sporet handler om den overnationale juridisk forpligtende aftale, funderet i det videnskabelige arbejde, som netop FN's klimapanel refererer til i sine samlende rapporter og folketingets formand takker statsministeren for at hive luften ud af processen, længe før mødet begyndte i København.

Statsministeren har ikke haft noget imod at se sin ledelse af topmødet i København skildret som et stort illusionsnummer, et stort forsøg på at få det til at se ud "som om" han havde forstået et problem, og ønskede at tage hånd om det.

Thor Pedersen gav desuden udtryk for sin kritik af FN's og Danmarks mål om at holde den globale opvarmning under to grader, og planen om en juridisk bindende aftale kaldte han "en utopi". For ham er den viden, der kategoriserer ham og hans livsstil som selvdestruktiv, en utopi, han ikke kan leve med. Umiddelbart før og under topmødet forsvarede han højtideligt sin personlige ret til at lade lyset brænde i alle vinduer til enhver tid, og at denne ret ikke kunne anfægtes af noget så abstrakt, som hensynet til de globale klima.

Thor Pedersens indstilling er et typisk resultat af den medieskabte italesættelse af problematikken, lige som den førte politik i praksis endnu ikke har sigtet på andet end det skiftevis at bortforklare problemet og lade "som om" man vil tage sig af problemet. I sin tid som finansminister, erklærede han højtideligt, at vi nu var så rige, at vi kunne købe hele verden. Det eneste der gælder for ham, det er at holde den lukkede fest i gang:

"Nu hvor vi sidder på første klasse, bordet er dækket, musikken spiller og der er kaffe, cognac og dans efterfølgende, har vi ualmindelig svært ved at forstå, at vi i virkeligheden har fuld fart på mod isfjeldet. Videnskaben påstår på ingen måde, at skibet er synkefrit, tværtimod. Men koret af misforståede demokrater har i fuld overensstemmelse med de demokratiske spilleregler vedtaget, at tyngdekraften ikke rigtigt gælder demokratisk, hvorfor videnskaben må forstå, at her er der tale om en lukket fest, hvor videnskaben enten må lære at bøje sig for det demo-

kratiske flertal eller holde sig uden for med sine hamrende videnskabelige men udemokratiske sandheder.”